

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATAREA DISCRIMINĂRII

AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU
COMBATAREA DISCRIMINĂRII

21 JUN 2024

REGISTRATURĂ
INTRARE/IESIRE NR. 5601

Solicitare nr. 5601/19.06.2024

Către: Uniunea Cadrelor Didactice Maghiare din România

Urmare adresei dumneavoastră, înregistrată cu **nr. 5601/19.06.2024**, prin care solicitați emiterea unui punct de vedere de specialitate al CNCD cu privire la modul de corectare a lucrărilor la limba și literatura română la stimularea examenului național de bacalaureat pentru elevii din rândul minorităților naționale, implementat prin Ordinul Ministerului Educației nr. 6760/07.12.2023 privind organizarea simulării evaluării naționale pentru absolvenții clasei a VIII-a și a simulării probelor scrise ale examenului național de bacalaureat, în anul școlar 2023-2024 și implementat prin aplicarea Procedurii nr.24107/08.01.2024, elaborat și aplicat în cadrul sesiunii din 2024 a simulărilor examenelor de bacalaureat de către Ministerul Educației prin Direcția Generală de Învățământ Preuniversitar și Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, **Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării**, autoritatea de stat în domeniul discriminării, autonomă, cu personalitate juridică, aflată sub control parlamentar și totodată garant al respectării și aplicării principiului nediscriminării, cu sediul în București, Piața Valter Mărăcineanu nr. 1-3, et. 2, sector 1, în virtutea art. 16 și 18 al O.G. nr. 137/2000, republicată, formulează următorul:

PUNCT DE VEDERE

adoptat în ședința de deliberări a Colegiului Director din 19.06.2024

cu privire la obiectul prezentei cereri:

În fapt, Uniunea Cadrelor Didactice Maghiare din România arată faptul că, în raport de prevederile art. 46 alin. educației naționale nr. 1/2011, legiuitorul a reglementat predarea, învățarea și evaluarea diferențiată a disciplinei Limba și literatura română la clasele de învățământ cu predare în limba maternă a minorităților naționale, aspecte ce au fost menținute și prin adoptarea Legii nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar.

Se arată că, deși legiuitorul a urmărit prin adoptarea acestor dispoziții, eliminarea și prevenirea discriminării minorităților naționale în procesul de învățare a limbii și literaturii române, Ministerul Educației le-a implementat cu întârziere, fapt ce a generat ca disciplina în cauză-*limba și literatura română*-, să fie predată elevilor din clasele cu predare în limba maghiară, după programe și manuale utilizate în clasele cu predare în limba română.

În contextul expus, petenta arată că în fapt s-a creat o situație discriminatorie, bazată pe criterii de naționalitate, etnie și limbă, în urma căreia elevii care studiază în clasele cu predare în limba maghiară, sunt constant dezavantajați în raport cu elevii instituțiilor

școlare cu predare în română, fapt ce produce efecte negative asupra rezultatelor la examenul de bacalaureat național, în comparație cu eforturile depuse și cu notele obținute la celelalte discipline.

Se apreciază că în raport de situația expusă, este încălcat dreptul elevilor din instituțiile școlare/clasele/secțiile cu predare în limba maghiară de a avea acces la educație și formare profesională în condiții de egalitate și echitate, elevii români beneficiind de un avantaj nejustificat atât în procesul de învățare a limbii și literaturii române urmată de susținerea examenului de bacalaureat, cât și în privința posibilităților de continuare a studiilor, respectiv dezvoltarea carierei pe viitor.

Se arată că în urma unor măsuri ulterioare, adoptate de Ministerul Educației, au fost dezvoltate și introduse progresiv, programe și manuale școlare la disciplina Limba și literatura română, elaborate în mod special pentru elevii aparținând minorităților naționale, respectiv cei care nu au ca limbă maternă limba română. Însă chiar și așa, generația de elevi aparținând minorităților naționale care participă la examenul de bacalaureat în sesiunea 2024, constituie ultima generație care încă nu studiază disciplina Limba și literatura română după programe școlare și manuale elaborate în mod special pentru minoritatea respectivă, fiind aplicată în continuare programa școlară și manualele elaborate pentru elevii de la secțiile cu predare în limba română, vorbitori nativi ai limbii române.

Prin urmare, la acest moment nu este asigurat dreptul acestor elevi de a fi protejați împotriva discriminărilor conform prevederilor art. 89 alin. (3) din Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar și nu este asigurată nici respectarea principiului asigurării echității și a egalității de șanse prevăzut de art. 3. pct. (i) din aceeași act normativ, care presupune asigurarea condițiilor pentru accesul și participarea la educație a tuturor beneficiarilor primari, prin combaterea discriminării și personalizarea cursurilor educaționale în funcție de nevoi specifice.

Petenta arată că evaluarea lucrărilor de la examenul național la disciplina Limba și literatura română, o practică implementată de mai mulți ani de către Ministerul Educației prin metodologiile de organizare și desfășurare a examenelor naționale, a fost aceea de corectare a lucrărilor elevilor proveniți din județele cu secții/unități de învățământ cu predare în limba minorităților naționale, în centre de evaluare din județele învecinate în care există unități de învățământ/secții cu predare în limba minorității respective.

Astfel, corectarea lucrărilor la disciplina Limba și literatura română a elevilor de la secția maghiară a fost realizată de către cadre didactice care au avut experiență profesională în domeniul dezvoltării și evaluării competențelor lingvistice ale unor elevi care nu sunt vorbitori nativi ai limbii române. Se arată că această metodă de evaluare a atenuat efectele stării de discriminare, însă nu a eliminat pe deplin efectul negativ al situației discriminatorii specificate mai sus, cu privire la procesul de învățare a limbii române de către elevii aparținând minorităților naționale, întrucât în timp, prin evaluarea națională a lucrărilor la această disciplină s-au înregistrat în timp, rezultate slabe și foarte slabe în cazul elevilor care nu vorbesc limba română ca limbă maternă, rezultatele fiind mult sub cele medii pe țară.

Petenta arată că odată cu introducerea sistemului de evaluare digitalizată a lucrărilor la examenele naționale reglementat prin O.M.E. nr. 6760/07.12.2023 privind organizarea simulării Evaluării Naționale pentru absolvenții clasei a VIII-a și a simulării probelor scrise ale examenului național de bacalaureat în anul 2023-2024 și implementat prin aplicarea Procedurii nr. 24107/08.01.2024, a fost eliminată și această ultimă modalitate de atenuare a efectelor stării de discriminare prin evaluarea lucrărilor elevilor de la secțiile cu predare în limbile minorităților naționale în județele unde există profesori cu experiența profesională în domeniul dezvoltării și evaluării competențelor lingvistice ale unor elevi care nu sunt vorbitori nativi ai limbii române.

Sistemul informatic, prin platforma destinată evaluării digitalizate, conform art. 12. alin. (5) din Procedura nr. 24107/08.01.2024, distribuie la nivel național lucrările către profesorii evaluatori, în vederea evaluării, în mod aleatoriu, inclusiv pentru situația în care platforma semnalează existența unor diferențe între notele acordate de către cei doi profesori evaluatori, mai mari de un punct și care presupune reevaluarea lucrării.

Astfel lucrarea unui elev aparținând unei minorități naționale, vorbitor non-nativ al limbii române, poate fi evaluat de 2-4 cadre didactice provenite din 2-4 județe diferite, printre care și din județe în care nu există deloc învățământ în limba de predare a minorităților naționale.

La Evaluarea Națională, în sesiunea simulării din anul 2024, necesitatea evaluării lucrărilor la disciplina Limba și literatura română a elevilor de la secția maghiară, de către cadre didactice cu experiență profesională în domeniul dezvoltării și evaluării competențelor lingvistice ale unor elevi care nu vorbesc limba română în mod nativ, a fost înțeleasă de către Ministerul Educației, fiind facilitată prin indicațiile oferite de organizator, respectiv prin marcarea lucrărilor elevilor aparținând minorităților naționale în sistemul de evaluare digitală și repartizarea în acest fel către evaluatori care au atât experiență, cât și formare în domeniul dezvoltării și evaluării competențelor lingvistice la limba română a elevilor care nu vorbesc limba română ca limbă maternă.

Petenta arată că în contextul aspectelor expuse, introducerea sistemului de evaluare prin distribuirea aleatorie la nivel național a lucrărilor supuse evaluării (inclusiv a lucrărilor elevilor aparținând minorităților naționale) a avut ca efect rezultate mai slabe la examenele susținute la disciplina Limba și literatura română în cazul elevilor aparținând minorității maghiare, înregistrate la simularea examenului de bacalaureat sesiunea 2024 comparativ cu sesiunea de simulări a bacalaureatului din anul 2023.

În susținerea celor afirmate, petenta arată că procentul elevilor care nu au promovat examenul, a înregistrat o creștere de aproximativ 40-50%, respectiv de la 41,91% la 74,60%, astfel că procentul de elevi promovați a înregistrat o scădere semnificativă.

Se arată că în anul 2023, în cazul elevilor care au promovat examenul, s-au obținut note de 6 și 9,99 într-un procent de 70,3%, iar în anul 2024, procentul este de doar 46,11%, majoritatea notelor de trecere înregistrându-se în intervalul cuprins între notele 5 și 5,99 (53,88%).

Astfel, petenta apreciază că scopul pedagogic și reglementar al evaluării nu este îndeplinit, dreptul elevilor aparținând minorităților naționale la orientarea și optimizarea procesului de predare-învățare, precum și gestionarea propriilor rezultate ale învățării

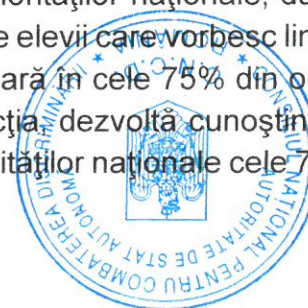
conform legislației în vigoare, nu este respectat, nefiind respectat principiul echității, în baza căruia accesul la educație se realizează fără discriminare, principiul egalității de șanse și nici principiul centrării educației pe beneficiari, toate enumerate și cuprinse în art. 3 din Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar. Prin măsurile instituite prin O.M.E. nr. 6760/07.12.2023 privind organizarea simulării Evaluării Naționale pentru absolvenții clasei a VIII-a și a simulării probelor scrise ale examenului național de bacalaureat în anul 2023-2024, implementate prin Procedura nr. 24107/08.01.2024 privind organizarea și desfășurarea simulării probelor din cadrul Evaluării Naționale pentru absolvenții clasei a VIII-a și a simulării probelor scrise ale examenului național de bacalaureat, în anul școlar 2023-2024 au fost create premisele agravării stării de discriminare existente în rândul elevilor din școlile,secțiile, respectiv unitățile de învățământ cu predare în limba maghiară și care vor participa la evaluările și examenele naționale la care normele legale arătate se referă.

Argumentele în susținerea necesității introducerii unor măsuri de discriminare pozitivă în procedura de evaluare digitală a lucrărilor de la examenul de bacalaureat în cazul elevilor de la secțiile/clasele/școlile cu predare în limba minorităților naționale se bazează și pe prevederile art. 86 alin. (3) din Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar, respectiv pe prevederile care instituie că pentru fiecare disciplină și domeniu de studiu, programa școlară acoperă 75% din orele de predare și de evaluare, lăsând la dispoziția cadrului didactic 25% din timpul alocat disciplinei/domeniului de studiu respectiv.

Aceste reglementări erau reglementate și în Legea nr. 1/2011 a educației naționale la art. 66 alin. (5), prevederile acestei din urmă legi fiind mai explicite, respectiv *"Pentru fiecare disciplină și domeniu de studiu, programa școlară acoperă 75% din orele de predare și evaluare, lăsând la dispoziția cadrului didactic 25% din timpul alocat disciplinei/domeniului de studiu respectiv. În funcție de caracteristicile elevilor și de strategia școlii din care face parte, profesorul decide dacă procentul de 25% din timpul alocat disciplinei/domeniului de studiu este folosit pentru învățare remediată, în cazul copiilor cu probleme speciale, pentru consolidarea cunoștințelor sau pentru stimularea elevilor capabili de performanțe superioare, conform unor planuri individuale de învățare elaborate pentru fiecare elev."*

Referințele invocate au avut drept scop dezvoltarea competențelor lingvistice la limba și literatura română a elevilor aparținând minorităților naționale în baza acestei legi și examenul de bacalaureat din anul 2024 și s-au bazat pe reglementările Legii nr. 1/2011 a educației naționale, în vigoare până la data de 3 septembrie 2023. Pornind de la principiul fundamental conform căruia tehnicile de predare și tipul de abordare în procesul didactic de predare-evaluare a limbii și literaturii române din rândul minorităților naționale sunt diferite de cele aplicate în cazul limbii române ca limba maternă, diferă și posibilitățile de gestionare a acelor 25% din timpul alocat cadrului didactic.

Eficiența procesului de predare-învățare-evaluare este puternic influențată de gradul de adaptare a strategiilor didactice utilizate cu particularitățile minorităților naționale, dar și de posibilitățile de diferențiere ale demersului didactic. În timp ce elevii care vorbesc limba română ca limbă maternă însușesc materia din programa școlară în cele 75% din orele alocate prin planurile cadru, iar în cele 25% din ore repetă lecția, dezvoltă cunoștințele însușite, în tot acest timp pentru elevii proveniți din rândul minorităților naționale cele 75%

din orele alocate prin planurile cadru nu sunt suficiente pentru însușirea în totalitate a materiei din programa școlară, cele 25% din ore fiind utilizate și pentru acest scop, realizarea aprofundării cunoștințelor fiind limitată în comparație cu elevii de ia secțiile cu predare în limba româna, în cazul elevilor proveniți din rândul minorităților naționale fiind posibilă, cei mult, o aprofundare a cunoștințelor primare și mai puțin o dezvoltare a acestora.

Având în vedere motivele expuse în cuprinsul solicitării înaintate CNCD, în condițiile în care Ministerul Educației, prin măsurile luate în cadrul sesiunii 2024 a simulării examenului de bacalaureat dreptul elevilor de a fi protejați împotriva discriminărilor (conform art. 106 alin. 1 lit, d) din Legea nr. 198/2024 a învățământului preuniversitar, coroborat cu prevederile art. 3 lit. (a) din Legea nr. 198/2024 a învățământului preuniversitar care instituie cu titlu de principiu nediscriminarea în procesele educaționale, precum și cu art. 3 lit, (i) din Legea nr. 198/2024 a învățământului preuniversitar, care conferă titlu de principiu asigurării echității și a egalității de șanse, în baza căruia accesul la învățare se realizează fără discriminare) petenta apreciază faptul că, prin aplicarea prevederilor și procedurilor implementate de Ministerul Educației cu ocazia simulării examenului de bacalaureat sesiunea 2024, se crează premisele și se asigură circumstanțele producerii unor fapte de discriminare în sensul art. 2 alin. (1) și (4) din Ordonanța Guvernului nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, fapte de discriminare care vizează o categorie de elevi, respectiv elevii aparținând minorităților naționale.

În susținerea aspectelor expuse prin memoriul formulat, petenta a depus înscrisuri.

Cadrul legislativ și principiile de analiză necesare pentru emitera punctului de vedere de specialitate este următorul

Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale

Art. 14-Interzicerea discriminării

“Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasa, culoare, limba, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice alta situație.”

Preambulul protocolului 12 la CEDO

Considerentul 3

“Reafirmând că principiul nediscriminării nu împiedică Statele părți să ia măsuri pentru a promova egalitatea deplină și efectivă, cu condiția că există o justificare obiectivă și rezonabilă pentru aceste măsuri”

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului

Art. 28

“Statele părți recunosc dreptul copilului la educație și, în vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității de șanse, în special, statele membre vor avea obligația: a) de a asigura învățământul primar obligatoriu și gratuit pentru toți;”

Declarația de la Salamanca

“Credem și proclamăm că:

fiecare copil are dreptul fundamental la educație și trebuie să i se asigure șansa de a atinge și de a menține un nivel acceptabil al învățării;

fiecare copil are particularități, interese, abilități și necesități de învățare unice;

sistemele educaționale și programele de învățare trebuie proiectate și aplicate în așa fel încât să se țină cont de marea diversitate a acestor particularități și cerințe;

școala obișnuită, cu orientare incluzivă, reprezintă mijlocul cel mai eficient de combatere a atitudinilor discriminatorii, un mijloc care creează comunități primitoare, care construiește o societate incluzivă și care implementează educația pentru toți; mai mult, ele oferă o educație eficientă pentru majoritatea copiilor și îmbunătățesc eficiența și, în cele din urmă, rentabilitatea întregului sistem educativ”.

Constituția României

Unitatea poporului și egalitatea între cetățeni

Art. 4 alin. (2)

“România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.”

Art. 6

Dreptul la identitate

Art. 6

(1) Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

(2) Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români.

Egalitatea în drepturi

Art. 16 alin. (1)

“Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.”

Dreptul la învățătură

Art. 32 alin. (1)

„Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare.”

Art. 2.

Sistemul de învățământ preuniversitar are la bază următoarele valori:

b) **diversitatea** - respectarea și valorizarea diferitelor perspective culturale, etnice, religioase, a sensibilității și a empatiei, alături de întărirea și pozitivarea imaginii de sine individuale și colective;

d) **echitatea** - respectarea dreptului fiecărui beneficiar primar de a avea șanse egale de acces, de participare la educație și de atingere a potențialului său optim, asigurarea accesului și participării la educație a tuturor copiilor, indiferent de caracteristicile, dezavantajele sau dificultățile acestora și în acord cu nevoile individuale sau cu nivelul de sprijin necesar;

e) **incluziunea** - asigurarea accesului și participării la educație a tuturor copiilor, indiferent de caracteristicile, dezavantajele sau dificultățile acestora și în acord cu nevoile individuale sau cu nivelul de sprijin necesar;

Art. 3. -

Principiile care guvernează învățământul preuniversitar sunt:

a) **principiul nediscriminării** - în baza căruia accesul și participarea la educația de calitate se realizează fără discriminare, inclusiv prin interzicerea segregării școlare;

f) **principiul garantării identității culturale** a tuturor cetățenilor români și dialogului intercultural;

g) **principiul asumării, promovării și păstrării identității naționale** și a valorilor culturale ale poporului român;

h) **principiul recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale** la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase;

i) **principiul asigurării echității și egalității de șanse** - implică asigurarea condițiilor pentru accesul și participarea la educație a tuturor beneficiarilor primari, prin eliminarea limitărilor/barierelor etnice, religioase, de dizabilitate, fără a se limita la acestea, combaterea discriminării și personalizarea parcurșurilor educaționale în funcție de nevoi specifice;

v) **principiul interesului superior al elevului** - presupune asigurarea cu prioritate a unui mediu educațional sigur și sănătos, promovarea drepturilor și a nevoilor individuale ale fiecărui elev, precum și luarea în considerare a impactului deciziilor educaționale asupra dezvoltării copilului pe termen scurt, mediu și lung, punând interesele elevilor înaintea altor considerente.

O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată;

Art. 2

(3) „Sunt discriminatorii, potrivit prezentei ordonanțe, prevederile, criteriile sau practicile aparent neutre care dezavantajează anumite persoane, pe baza criteriilor prevăzute la alin. (1), față de alte persoane, în afara cazului în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluia scop sunt adecvate și necesare.”

Art. 11 alin. (1)

„Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la sistemul de educație de stat sau privat, la orice formă, grad și nivel, din cauza apartenenței acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie,

categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.”

Principiul egalității și nediscriminării

A discrimina înseamnă a diferenția sau a trata diferit două persoane sau situații, atunci când nu există o distincție relevantă sau de a trata într-o manieră identică două sau mai multe persoane sau situații care sunt în fapt diferite.

Principiul egalității impune ca dreptul să trateze egal persoane aflate în situații comparabile, respectiv dreptul să trateze diferit persoane aflate în situații diferite.

Statul încalcă principiul tratamentului egal atunci când pe parcursul elaborării legilor sau a aplicării acestora distinge între persoane care sunt în situații anologice, respectiv atunci când în procesul de elaborare a legilor sau a aplicării acestora nu ia în considerare diferențele efective între persoane.

Din definiții rezultă două forme ale discriminării:

- **discriminarea de jure sau formală:** a diferenția sau a trata diferit două persoane sau situații atunci când nu există nicio distincție relevantă;
- **discriminarea de facto sau substanțială:** a trata într-o manieră identică două sau mai multe persoane sau situații care sunt în fapt diferite. În această ultimă formă, tratarea diferită a unor probleme ce țin de inegalitate nu este numai permisă, ci chiar cerută.

Chiar dacă egalitatea de șanse constituie unul dintre principiile fundamentale ale democrațiilor moderne, aceasta nu înseamnă totuși egalitatea absolută. Aplicarea unui tratament diferențiat este indicat în cazul celor aflați într-o situație diferită, în măsura în care se prezintă diferența. Cu valoare de garanție, tratamentul diferențiat este permis doar atunci când poate fi justificat obiectiv și urmărește un scop legitim. În toate situațiile esențială este existența unei interdicții privind aplicarea abuzivă a tratamentului diferențiat.

Litera și spiritul Constituției României interzice ambele fețe ale discriminării: atât cea **formală** cât și cea **substanțială**.

Suntem în prezența discriminării **formale sau de jure** atunci când există o diferențiere sau un tratament diferit între două persoane sau situații neexistând nici o distincție relevantă între ele. Astfel, Curtea Constituțională a decis în mod constant că „principiul egalității implică un tratament egal pentru toți cetățenii aflați în situații egale”.¹

De asemenea, Curtea Constituțională a reținut că „principiul egalității consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituție nu înseamnă uniformitate, așa încât, dacă la situații egale trebuie să corespundă un tratament egal, **la situații diferite**, tratamentul juridic nu poate fi decât diferit. Egalitatea părților nu exclude, ci chiar implică un tratament juridic diferențiat”² în această situație.

În cazul discriminării **substanțiale sau de factor**, atunci când se tratează într-o manieră identică două sau mai multe persoane sau situații care sunt în fapt diferite, Curtea Constituțională a arătat că tratarea diferită a unor probleme ce țin de inegalitate nu este numai permisă, ci chiar cerută.

Aplicarea legislației și a principiilor raportat la obiectul solicitării

¹ Decizia nr. 349/2001, M.Of. nr. 240/2002.

² Decizia nr. 312/2001, M.Of. nr. 99/2002, Decizia nr. 82/2002, M.Of. nr. 261/2002

Colegiul director analizează prezenta cerere sub aspectul încălcării **egalității substanțiale sau de facto**, situația când:

- **se tratează într-o manieră identică două sau mai multe persoane sau situații care sunt în fapt diferite. În această ultimă formă, tratarea diferită a unor probleme ce țin de inegalitate nu este numai permisă, ci chiar cerută.**

Încălcarea egalității substanțiale corespunde formei de discriminare indirectă, reglementată de art. 2 alin. (3), din O.G. 137/2000. Pentru existența discriminării indirecte sunt necesare următoarele elemente:

- *prevederile, criteriile sau practicile aparent neutre care*
- *dezavantajează anumite persoane,*
- *pe baza criteriilor prevăzute la alin. (1), față de alte persoane,*
- *în afara cazului în care aceste prevederi, criterii sau practici:*
 - *sunt justificate obiectiv de un scop legitim,*
 - *iar metodele de atingere a aceluși scop sunt adecvate și necesare, și*
 - *proporționale cu scopul urmărit.*

În continuare analizăm existența elementelor discriminării indirecte raportat la obiectul cauzei.

Prevederea sau practica aparent neutră

Ministerul Educației aplică în corectarea lucrărilor la examenul de Bacalaureat la materia limba și literatura română o regulă (practică) aparent neutră: **distribuirea aleatorie** a lucrărilor, prin sistem informatic, digitalizat, către profesori corectori din alte județe decât județul de proveniență a elevului căruia îi aparține lucrarea.

Prevederea neutră dezavantajează anumite persoane, un grup de persoane, pe baza unui criteriu, față de alte persoane

Pentru a constata dacă prevederea neutră din prezenta cauză dezavantajează elevii cetățeni români aparținând minorității maghiare care urmează o clasă cu predare în limba maternă se va analiza dacă, acest grup de persoane se află în situație diferită față de majoritatea cetățenilor, din perspectiva predării, învățării și examinării la materia limba și literatura română în sistemul preuniversitar.

Elevii cetățeni români aparținând minorității maghiare **se află într-o situație diferită** în comparație cu elevii cetățeni români care aparțin majorității, din perspectiva predării, învățării și evaluării materiei de limba și literatura română din sistemul școlar preuniversitar. Situația diferită rezultă din următoarele aspecte:

- elevii cetățeni români aparținând minorității maghiare din România abordează limba română de pe o altă poziție decât elevii majoritari, întrucât în cazul celor două grupuri de elevi diferă limba maternă.

În cazul elevilor cetățeni români aparținând minorității maghiare, **limba maternă este cea maghiară**, pe când în cazul elevilor majoritari, **limba maternă este limba română, ceea ce coincide cu limba oficială a statului român.**

În consecință, elevul de etnie maghiară nu abordează învățarea limbii române în școală din **perspectiva limbii sale maternă, ci din perspectiva limbii oficiale a statului.**

- elevul cetățean român aparținând minorității maghiare din România abordează învățarea limbii și literaturii române în învățământul preuniversitar de pe o poziție diferită față de elevii majoritari și pentru faptul că, în marea majoritate a situațiilor, elevul maghiar utilizează în viața sa de familie și socială limba sa maternă, limba maghiară, exercițiu ce constituie un drept constituțional. Exercițiul cotidian al limbii române este diferit în cazul elevului de etnie maghiară, în comparație cu elevul majoritar.
- într-un număr semnificativ de localități, elevii maghiari nici nu au oportunitatea să practice limba română, având în vedere că în localitățile respective nu trăiesc etnici români, sau numărul lor este foarte redus, ceea ce conduce la o diferență între oportunitățile de practicare a limbii oficiale a statului între elevii de etnie maghiară și cei de etnie română.

Situația diferită în care e aflată elevii de etnie maghiară în comparație cu elevii de etnie română din perspectiva învățării limbii și literaturii române în învățământul preuniversitar se exprimă în rata semnificativ mai mică de promovare a examenului de evaluare națională și bacalaureat la materia în cauză, pentru elevii maghiari. A se vedea statisticile prezentate de petentă.

Diferența între elevii maghiari și cei români în învățarea limbii și literaturii române în învățământul preuniversitar **este recunoscută de statul român**, care a adoptat o serie de măsuri **pentru a compensa aceste diferențe**, cu scopul **de a asigura dreptul** elevilor de etnie maghiară de a învăța limba română. Astfel, statul român a elaborat o curricula diferită pentru materia limba și literatura română predată la clasele cu predare în limba minorităților naționale, a elaborat materiale didactice adaptate acestor clase, a specializat profesorii de limba română care predau la aceste clase și implementează o serie de programe extrașcolare pentru a susține însușirea limbii române de elevii minoritari etnici. Mai mult, din anul școlar 2024-2025 subiectele la materia limba și literatura română pentru examenele de la evaluarea națională la finalul clasei a VIII-a și Bacalaureat vor fi diferite pentru clasele cu predare în limba maternă a unei minorități naționale în comparație cu clasele cu predare în limba oficială a statului, în funcție de curricula diferită pe care o au prima categorie de clase.

Dacă în întregul ciclu preuniversitar, statul român recunoaște diferența care există între elevii care învață în limba lor maternă minoritară și elevii majoritari, în învățarea limbii și literaturii române, acest proces de adaptare este necesar a fi aplicat și la corectarea lucrărilor de la evaluarea națională și Bacalaureat.

Astfel, **se impune ca și la examenul de Bacalaureat, lucrările elevilor care studiază în limba unei minorități naționale, să fie corectate de un profesor de limbă română care predă la o clasă cu învățământ în limba maternă a unei minorități naționale. Acești profesori au o pregătire specifică, necesare predării în astfel de clase, cunosc specificul elevilor minoritari etnici și provocările cu care se confruntă aceștia în învățarea limbii și literaturii române.**

Această prevedere/practică aparent neutră nu are efecte de discriminare dacă:

- urmărește un scop legitim,
- măsura este adecvată și necesară, și
- proporțională cu scopul urmărit.

Colegiul director constată că măsura alocării aleatorii către profesori evaluatori din alte județe a lucrărilor de la examenele de evaluare națională și bacalaureat **urmărește asigurarea unei evaluări obiective, înlăturând orice suspiciune de incorectitudine și lipsă de integritate. Acest scop este unul legitim.**

Prevederea/practica aparent neutră NU este una adecvată și necesară pentru elevii din clasele cu predare în limba maternă, întrucât evaluarea acestor lucrări nu se realizează de profesori de limba română care sunt specializați și care cunosc specificul acestor elevi, care abordează învățarea limbii și literaturii române de pe poziții diferite în comparație cu elevii care învață în clase cu predare în limba română.

Pentru a împăca ambele, atât obiectivitatea și integritatea evaluării dar și dreptul elevilor din clasele cu predare în limba maternă de a fi evaluați de profesori specializați pe predarea limbii române în astfel de clase, și care cunosc specificul acestor elevi și a minorității naționale, Ministerul Educației Naționale poate să adopte o soluție, care să îndeplinească următoarele două condiții:

- evaluarea lucrărilor de la examenele de limba și literatura română din cadrul evaluării naționale de la finalul clasei a VIII-a, respectiv Bacalaureat în format digital, **să se realizeze de către profesori de limbă română din alte județe decât județul de proveniență a elevului din clasa cu predare în limba maternă, a cărui lucrare este evaluată, profesori desemnați aleatoriu** și
- **cadrele didactice desemnate potrivit regulii de la prima condiție, să fie profesori de limbă română care predau la clase cu învățământ în limba maternă maghiară (în această speță).**

Pentru considerentele de mai sus, Colegiul director constată că regula aparent neutră de a desemna aleatoriu profesori evaluatori pentru corectarea lucrărilor la examenul de limba și literatura română în cadru examenelor de la evaluarea națională și bacalaureat, are efecte discriminatorii față de elevii care învață în clase cu predare în limba maghiară, măsura, chiar dacă urmărește un scop legitim, ea nu este una adecvată și necesară.

Recomandă Ministerului Educației Naționale **să adopte o regulă adecvată în desemnarea acestor profesori evaluatori la materia de limba și literatura română, o regulă adecvată care asigură atât obiectivitatea și integritatea evaluării, dar și dreptul elevilor din clasele cu predare în limba minorității naționale maghiare de a fi tratați echitabil** întrucât ei au elemente specifice ce îi diferențiază în demersul lor de învățare a limbii oficiale a statului român. Colegiul constată că **statul român are obligația să asigure dreptul la**

învățarea limbii române de către cetățenii români aparținând minorităților naționale, obligație pe care o îndeplinește dacă ia în considerare diferențele existente între minoritățile naționale și majoritatea română, din perspectiva învățării limbii oficiale a statului.

În speța de față, elevii cetățeni români aparținând minorității maghiare sunt într-o situație diferită în comparație cu elevii cetățeni români majoritari în exercitarea dreptului de învăț a limba oficială a statului român în învățământul preuniversitar, având în vedere limba maternă diferită a acestora și celelalte aspecte prezentate în prezentul punct de vedere, ca atare **statul român are obligația să adopte măsuri diferite în funcție de diferențele existente**. Statul român a adoptat măsuri în îndeplinirea acestei obligații constituționale, iar recomandare de față constituie un alt element în asigurarea dreptului cetățenilor români aparținând minorității maghiare de a învăța limba română.

Precizăm că emiterea acestui punct de vedere, fără forță juridică obligatorie, reprezintă o opinie cu caracter de îndrumare, nu presupune parcurgerea procedurii specifice, potrivit art. 20 din **O.G. nr. 137/2000** și, în consecință, nici emiterea unui act cu caracter administrativ jurisdicțional.

Csaba Ferenc ASZTALOS
președinte

Uniunea Cadrelor Didactice Maghiare din România
Miercurea Ciuc str. Petofi Sándor nr, 4, județul Harghita